

MARIJA JURJEVČIČ (1886–1961), UČITELJICA IN ŠOLSKA UPRAVITELJICA



40. Marija Jurjevčič (1886–1961)

Rojena je bila 20. novembra 1886 v Idriji. Oče Valentin je bil gozdar, mati Marija je bila rojena Vidmar. V šolskem letu 1900/01 je končala 8. razred na dekliški šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Učiteljišče v Ljubljani je obiskovala 1901–1905. Zrelostni izpit je opravila 4. julija 1905.

Na zrelostnem izpitu je poleg obveznih opravila tudi izpita iz metodike pouka gluhonemih in francoščine. Ženska ročna dela

je lahko poučevala na slovenskih in nemških osnovnih in meščanskih šolah ter v otroških vrtcih. Med študijem je prejemala stipendijo 150 K. Zato se je obvezala, da bo najmanj šest mesecev poučevala na javnih osnovnih šolah v deželah, za katere velja statut za učiteljišča, sprejet 31. julija 1886.¹

Prvo službo je opravljala v Dolskem v šolskem letu 1905/06, nato do 1909 na Črnem Vrhu nad Idrijo. Strokovni izpit je opravila 16. novembra 1907.

V Veliki Ligojni je 67 šoloobveznih otrok do 1. aprila leta 1909 obiskovalo šolo na Vrhniku dvakrat na teden.»C. kr. deželni svet šolski v Ljubljani je dovolil, da se ustanovi nova enorazrednica za kraja Velika Ligojna in Mala Ligojna z razpisom z dne 24. februarja 1909, št. 717.«² 1. aprila se je pričel pouk. Prvi učitelj je bil Ernest Šušteršič. Pouk je bil v najeti sobi v Veliki Ligojni št. 24, kjer se je po domače reklo Pri Košut. Tam je bilo tudi učiteljevo stanovanje. Zanj je dobil za eno leto 200 kron od vrhniške občine. Šušteršič je zbolel, do konca šolskega leta ga je nadomeščala Marija Vizjak, nato pa začasno Ernestina Blaznik.³



Службенички Лист — Službenički List

1. Име и презиме службеника Marija Jurjević oče Valentin
1. Име i prezime službenika

II. Rođen drugi put prvoga dana novembra meseca 18 osamdeset šest god. *)
II. Rođena _____ dana _____ meseca 19 _____ god. *) po n. l. v.
u mesecu Idrija srezu _____, oblasti Julijofra Knežija
u mestu _____ sreza _____, oblasti _____

III. Narodnost Stavenka, vera rim. Kat., znanja/nost Celjs

Положија у друштвеној служби, катедрија и група, место службовања*)

Položaj u državnoj službi, kategorija i grupa, mesto službovanja**

računa sol. u pr. II - - - - - dobitke,
 solska u pr. u f. II - - - - - - - -

Sarcophaga vicina Dyar & Knab na *Volucella* (Lysaganna - obs.)
20. 10. 1902/03

Ustilagin 11/3, Mex. - v Ligerino (L. or.)
Urologina 130.6.1946.

Година	Година	Година	Година
Година	Година	1926	1936

Година	Година	Година	Година
Година	Година	1926	1936

Na seji krajevnega šolskega sveta za Ligoj-
no 14. novembra 1909 so se soglasno odlo-
čili stalno učiteljsko službo podeliti Mariji
Jurjevčič, ker je zrelostno skušnjo opravila
z odliko in je bila dobro kvalificirana. Pou-
čevala je lahko tudi ženska ročna dela. Za
učiteljico je bila imenovana 24. decembra
1909.

Kot upraviteljica šole je bila navzoča pri sejah krajevnega šolskega sveta. Tam je največkrat pisala zapisnike. Na seji 11. junija 1911 so razpravljali o uvedbi ponavljalne šole, ki bi bila prilagojena krajevnim razmeram. Sklenili so, da bi bilo najbolj primerno, da bi se začejala 1. novembra in končala 15. maja. To so utemeljili tako, da

je oktobra največ poljskega dela kot spomladi aprila in maja. Učencem bi tako ostalo več časa za praktični pouk o kmetijstvu na šolskem vrtu, če se ponavljalna šola konča s 15. majem.

Na seji 15. aprila 1912 so razpravljali o graditvi novega šolskega poslopja. Gradili naj bi ga na posestvu Janeza Ogrina v Veliki Ligojni št. 15. Jurjevčičeva je takrat povedala, da ta prostor ne ustreza 2. členu ministrskega ukaza z dne 19. junija 1875. Ta predpisuje, da mora biti šola kolikor mogoče v sredi šolskega okoliša in naj ne bo blizu pokopališča, kar ta prostor je. Tudi glede dobre pitne vode ni ustrezno urejen.

Na seji 19. oktobra 1913 so podali mnenje o predlogu občine Vrhnika, da se določi kot stavbišče novega šolskega poslopja parcela št. 1225. Posamezne vasi se namreč ne morejo zediniti o tem stavbnem prostoru, zato je krajevni šolski svet pooblastil občinski odbor na Vrhniki, da on določi stavbeni prostor.

Na seji 14. marca 1915 so po nasvetu okrajnega šolskega sveta sklenili, da višji razredi zaradi pomoči pri kmetskih delih končajo pouk s 1. aprilom 1915, nižji razredi pa imajo ustaljeni pouk še naprej, razen posameznih primerov.⁴

V šolskem letu 1912/13 je imela Jurjevčičeva enoletni dopust, ker je obiskovala tečaj za učitelje meščanskih šol na učiteljišču v Ljubljani. Nadomeščala jo je učiteljica Angela Vode, kasnejša publicistka.

Leta 1913 je bil objavljen pregled draginskih doklad, ki so jih prejemale učiteljice. Jurjevčičeva je dobila 25 % doklado.⁵

V začetku leta 1914 so šolo preselili v hišo št. 14 k Perdel, najemnina pa je bila 96 kron. V prvi svetovni vojni je odšlo v vojsko 40 mož iz Ligojne. Pouk se je končal že aprila. Učenci so zbirali robidovo in jagodovo listje ter kovine.

4. avgusta 1919 je višji šolski svet pri Narodni vladi SHS v Ljubljani Jurjevčičevo imenoval za začasno voditeljico šole v Črnceh pri Dravogradu. Tja je odšla 10. septembra 1919 in tam ostala do jeseni 1921.

O dogodkih na tej šoli je pisal učitelj Ivan Lazar, ki je vodil to šolo za njo: »V šolskem letu 1919–20, ki se je pričelo dne 24. aprila 1919, je služboval na šoli še od avstrijskih oblasti nameščen učitelj Josip Pörtsch. Pouk se je vršil takrat jako neredno. V poletnem času je bil celo za več mesecev prekinjen, to pa zaradi koroških bojev, ki so se vršili v neposredni bližini ... Vas je prešla za nekaj časa v oblast avstrijskega »Volkswehra«, ki je v šoli »lepo« gospodaril. Uradne knjige, spisi itd. so bili uničeni, precej šolskega inventarja pokvarjenega in uničenega, mize, stoli in klopi so pa služili kot kurivo ... Zasedba ni dolgo trajala in odšel je tudi učitelj Pörtsch z avstrijskimi vojaki. Prva, od naših oblasti na šoli nameščena učna moč, je bila učiteljica M. Jurjevčič, ki je nastopila službo 15. septembra 1919.«⁶

Vrnila se je v Ligojno, kjer je ostala do 29. avgusta 1924, ko je odšla na dekleško šolo v Celje.⁷ Ta šola je bila do leta 1918 nemška. V šolskem letu 1919/20 je postala 6-razredna. Ohranjena sta dva zapisnika nadzorovalne konference na tej šoli. Prvi je iz 10. maja 1926. Takrat je Jurjevčičeva poučevala 5. razred. Drugi zapisnik pa je iz 25. junija 1928, ko je učila 1. razred. V

obeh je bila pohvaljena, ker »se na pouk jako marljivo pismeno pripravlja«. Jurjevčičeva je postala šolska upraviteljica leta 1937. V šolskem letu 1940/41 je bilo na šoli 8 razredov in skupaj 372 učenk.

Med vojno sta bili v Celju uničeni učiteljska in šolarska knjižnica, poslopje tudi dokaj poškodovano zaradi bombnih napadov. O usodi 10 učiteljic med vojno je naslednji podatek: »2 sta bili izgnani v Ljubljansko pokrajino, 1 se je prisilno umaknila v Graz. Preseljeni: 2 v Srbijo, 1 je bila tik pred vojno premeščena v Črnomelj. Ostale na mestu: 4. Od teh 3 premeščene, pozneje upokojene, edino 1 sprejeta v nem. učit. službo. Privatno imovino slovenskih učiteljev je vzel okupator. Vse učiteljice so ostale žive in je usoda vseh znana: 6 se jih je vrnilo na svoje službeno mesto in poučujejo na šolah: 1 je nameščena v Ljubljani, 1 je upokojena in živi v Celju; 1 je upokojena na Vrhniki, tista edina, ki je bila sprejeta v nemško službo, se ni vrnila in živi nekje na Gor. Štajerskem.«⁸

Jurjevčičeva je bila preseljena v Srbijo. Septembra 1941 se je vrnila v Ljubljano. Po odloku Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino je nastopila službo na Vrhniki kot začasna učiteljica 13. maja 1942. Ni bila upokojena, kot piše v poročilu celjske šole. Na Vrhniki je nadomeščala interniranega učitelja Gregorja Novaka. Odloki Visokega komisariata so veljali le za tekoče šolsko leto. Naslednje leto je po tem odloku nastopila službo 11. februarja 1943 in v tem šolskem letu poučevala IV. b razred.

V šolskem letu 1943/44 je nastopila službo 26. oktobra 1943 ter poučevala II. b oddelek.⁹

V Ocenjevalnem listu za šolsko leto 1943/44 so o njej zapisali, da je poučevala 2. b oddelek, v katerem je bilo 37 deklic. Ocenili so jo kot zelo vestno, pri pouku kot vztrajno in dosledno, njeno vedenje v šoli in zunaj nje kot neoporečno.¹⁰

V šolskem letu 1944/45 je nastopila službo 2. oktobra 1944 in poučevala 3. b oddelek.

V Ligojno je bila prestavljena 5. maja 1945. Tam je bila šolska upraviteljica. 22. junija 1945 je predsednik Krajevnega odbora OF Ligojna poročal Okrajnemu odboru OF, oddelku za gradnje, o stanju šolskega poslopja. Pod šolski okoliš spadajo Velika in Mala Ligojna, ena hiša v Podlipi, tri iz Žažarja ter dve iz Horjula. Šola je imela eno učilnico, kar je premalo. V tem šolskem letu je imel višji oddelek le 23 učencev, zato so zanje preuredili pisarno za učilnico, nižji oddelek pa je imel lahko pouk dopoldne in popoldne z razdeljenimi razredi. Nato je napisal, da je treba stavbo temeljito popraviti, potrebno bi bilo pridobiti še eno učilnico »za doseg učnih uspehov«.¹¹

Na šoli sta bili še dve učiteljici. V poročilu o šoli 17. junija 1946 piše, da je šolsko poslopje dobro ohranjeno, prav tako deluje šolski vrt, ni pa telovadišča in igrišča. V učiteljski knjižnici je bilo 356, v šolski pa 272 knjig. Učencev je bilo 75, 36 deklic in 39 dečkov. Vsi so bili člani pionirske organizacije, na Cicibana je bilo naročenih 59, na Pionirja pa 20 učencev. Pouk se je pričel 10. oktobra 1946. Izven šole je Jurjevčičeva delovala pri Rdečem križu Slovenije.¹²

Upokojila se je 5. avgusta 1946. Tudi po upokojitvi sta z materjo stanovali pri Polkovih v Veliki Ligojni, stara številka je bila 15, zdaj št. 17. Umrla je 21. aprila 1961 v

zavetišču Bokalce v Ljubljani, pokopana pa je bila 24. aprila v Veliki Ligojni. Mati je umrla 29. maja 1949.¹³

Med njenim vodenjem šole v Ligojni so potekale nekatere odmevne šolske prireditve. 17. julija 1910 so šolarji priredili predstavo s petjem, z deklamacijo in igro Hvaležna sirota v korist šolske knjižnice. Dobiček je bil 30 kron in 80 helerjev, zanj so kupili 20 knjig in obrazce za šolo. Na šoli je bilo takrat 31 dečkov in 30 deklic.

23. julija 1911 je bila na sporedu predstava Silvina Sardenka Deklica s tamburico. Sodeloval je tamburaški zbor Bogomile z Vrhnike. Dobiček je bil 48 kron. Vaščani so zbiralali tudi za šolsko zastavo.

Jurjevčičeva je bila dolgoletna članica Slomškove zveze, ki se je leta 1926 preimenovala v Slomškovo družbo. Učiteljska organizacija Slomškova zveza je bila ustanovljena leta 1900 v Ljubljani. Zavzemala se je za pedagoška načela Antona Martina Slomška, za versko šolo in krščanska načela ter za gospodarsko, socialno in karitativno delovanje učiteljstva. Vrhniško-logaška podružnica Slomškove zveze je bila ustanovljena leta 1910. V njej je bila Jurjevčičeva odbornica, nato pa tajnica.

Na zborovanju 27. aprila 1911 na Zaplani je imela predavanje »O našem šolstvu, zlasti o gospodinjskih šolah oziroma gospodinj-

skih tečajih«. O predavanju so živahno razpravljali, poudarjali pomen gospodinjskih tečajev, ki bi ga morali deklicam predstaviti že v ponavljalnih šolah.¹⁴

4. oktobra 1911 je podružnica imela občni zbor v šolski knjižnici na Vrhniki. Ob predavanju o roditeljskih sestankih je Jurjevčičeva poudarila, da so ti sestanki ugodno sredstvo, da učitelj izobražuje ljudi tudi zunaj šole. Kar stori učitelj za izobraževanje ljudi zunaj šole, koristi tudi šoli sami. Drugo uspešno sredstvo pa je sodelovanje učiteljstva v naših izobraževalnih društvih.¹⁵

Leta 1912 se je prijavila na Kongres za krščansko vzgojo, ki je bil na Dunaju med 8. in 11. septembrom.¹⁶

Na rednem občnem zboru 19. novembra 1912 je predavala o malenkostih pri vzgoji.¹⁷

19. novembra 1913 je imela na zborovanju podružnice na Vrhniki predavanje z naslovom Zbujaj v učencu samozavest.¹⁸ Na občnem zboru Slomškove družbe 3. avgusta 1938 je bila spet izvoljena v odbor.¹⁹

Gospa Marta Samotorčan iz Ligojne je posredovala spomin svoje matere na Jurjevčičevo: »Tudi v pokoju je vaščanom pomagala urejati različne dokumente in administrativne zadeve. Zelo je bila cenjena in spoštovana. Vodila je pevski zbor, vaje so bile v Polkovi kuhinji.«²⁰

Opombe

- 1 Zgodovinski arhiv Ljubljana, LJU – 198, t. e. 34, arh. E. 203. Državno žensko učiteljišče. Zrelostni izpiti 1901–1908.
- 2 Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka, mapa šole Ligojna.
- 3 Franc Dovč in Cvetka Koderman: Velika Ligojna in njeni prebivalci, raziskava. Vrhnik (2012), str. 7–9. Hrani CKV.
- 4 Zapisniki sej krajnega šolskega sveta v Ligojni 1909–1915. Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka, mapa osnovne šole Ligojna.
- 5 Razdelitev draginjskih doklad. Učiteljski tovariš 1913, (1. 10), št. 2, str. 3.
- 6 Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka. Mapa osnovne šole Črneče.
- 7 Glej: op. 3 zgoraj.
- 8 Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka, mapa osnovne dekliške šole Celje.
- 9 ZAL, VRH 48, Osnovna šola Janeza Mraka, Šolska kronika, škatla 1.
- 10 ZAL, VRH 48, Osnovna šola Janeza Mraka na Vrhniku, Ocenjevalni listi, škatla 4.
- 11 Slovenski šolski muzej, mapa šole Ligojna, Stanje šolskega poslopja, 22. junij 1945.
- 12 Slovenski šolski muzej, mapa šole Ligojna. Situacijsko poročilo o šoli v Ligojni, dne 17. junija 1946.
- 13 Podatek Župnijskega urada Vrhnika posredovala Cvetka Koderman, 2. novembra 2017.
- 14 Vrhniško-logaška podružnica S. Z. Slovenski učitelj 1911, str. 141.
- 15 Vrhniško-logaška podružnica »Slomškove zveze«. Slovenski učitelj, 1911, str. 285.
- 16 Za kongres na Dunaju ... Slovenski učitelj, 1912, str. 182.
- 17 Vrhniško-logaška podružnica S. Z. Slovenski učitelj, 1913, str. 21.
- 18 Vrhniško-logaška podružnica S. Z. Slovenski učitelj, 1913, str. 282.
- 19 Občni zbor Slomškove družbe v Ljubljani. Slovenski učitelj, 1938, str. 255.
- 20 Marta Samotorčan po e-pošti, 3. novembra 2017.